

Основні висновки Європейського проєкту опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин у 2024 році (ESPAD)



ESPAD

ESPAD 2024

Ця публікація підсумовує основні результати 8-го раунду Європейського проєкту опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD), який проводився серед 113 882 учнів віком від 15 до 16 років у 37 європейських країнах у 2024 році. Це видання присвячене 30-річчю моніторингу ризикованої поведінки підлітків у Європі й акцентує увагу на психічному добробуті та профілактичних заходах, визнаючи дедалі більшу важливість цих факторів у формуванні здоров'я підлітків.

Цей звіт з основними висновками доступний 33-ма мовами та оптимізований для перегляду онлайн. Комплексний звіт: *Звіт ESPAD 2024 р. Результати Європейського проєкту опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD)* будуть опубліковані в жовтні 2025 року.

Останнє оновлення: 20 травня 2025 року



Огляд результатів

Європейський проєкт опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD) у 2024 році відзначає 30-річчя моніторингу ризикованої поведінки підлітків у Європі, у якому беруть участь 37 країн-учасниць. Хоча в центрі уваги залишається поведінка

та тенденції вживання психоактивних речовин, у цьому виданні увага акцентується на психічному добробуті та профілактичних заходах, визнаючи дедалі більшу важливість цих аспектів у формуванні здоров'я підлітків. Оскільки поведінка підлітків змінюється, довгостроковий моніторинг ESPAD продовжує надавати важливу інформацію, яка допомагає спрямовувати профілактичні та політичні зусилля, гарантуючи, що заходи реагування залишатимуться ефективними й актуальними.

Попри тривале зниження рівня вживання психоактивних речовин, нові тенденції викликають нове занепокоєння. За останні десятиліття куріння сигарет помітно скоротилося: за 1995–2024 роки поширеність куріння впродовж життя зменшилася вдвічі. Однак ранній початок куріння зберігається, особливо серед дівчат: рівень щоденного куріння у віці 13 років і молодше за останні роки збільшився. Тим часом серед підлітків різко зросло споживання електронних сигарет, при цьому зростають показники раннього початку та щоденного споживання, що посилює занепокоєння щодо подвійного використання традиційних та електронних сигарет і відображає ширший зсув до альтернативних нікотинових продуктів.

Споживання алкоголю також зменшилося з часом, причому зокрема, загальне та надмірне вживання. Однак це зменшення є більш вираженим серед хлопців, тоді як дівчата демонструють стабільнішу тенденцію. Попри цей прогрес, алкоголь залишається широко доступним, а ранній початок вживання та епізодичне вживання алкоголю в деяких регіонах залишаються серйозною проблемою.

Канабіс і досі залишається найпоширенішим незаконним наркотиком, хоча поширеність його вживання протягом життя знизилася до найнижчого рівня з 1995 року. Хоча хлопці загалом повідомляють про більший рівень вживання, гендерні розриви скорочуються, за деякими винятками, коли дівчата випереджають хлопців. Ранній початок вживання та вживання з високим ризиком залишаються проблемами, хоча загальне поточне вживання (визначене як вживання протягом останніх 30 днів) знизилася до 5 %, що відображає довгострокову тенденцію до зниження. Сприйняття доступності сильно варіюється, але канабіс залишається найбільш легкодоступною забороненою речовиною серед учнів.

Вживання інших заборонених наркотиків серед учнів ESPAD зменшилося, а гендерні розбіжності скоротилися, хоча хлопці, як і раніше, повідомляють про вищі показники вживання та сприйняття доступності наркотиків. Тим часом використання інгаляторів зростає серед дівчат, а також зростає і немедичне використання фармацевтичних препаратів.

Крім речовин змінюються поведінкові ризики. Серед учнів ESPAD різко зросла популярність ігор, особливо серед дівчат, і вони перестали бути переважно чоловічим заняттям, що відображає ширші зміни в цифровій поведінці. Попри зростання участі, сприйняття проблемних ігор залишається стабільним. З іншого боку, занепокоєння щодо проблемного використання соціальних мереж зросло, особливо серед хлопців, тоді як серед дівчат цей показник залишається високим.

Популярність азартних ігор залишається стабільною, але участь в онлайн-іграх різко зросла, і рівень шкідливої ігрової поведінки збільшився майже вдвічі, при цьому серед дівчат це зростання помітніше.

Про добрий стан психічного здоров'я в середньому повідомляють 59 % учнів. Отримані дані підкреслюють значні регіональні відмінності, а також гендерні диспропорції, при цьому дівчата більше повідомляють про нижчий рівень добробуту, ніж хлопці. Найнижчі показники добробуту зафіксовані в країнах, що переживають конфлікти та нестабільність.

Широко розповсюджені профілактичні заходи, при цьому більшість учнів брали участь принаймні в одному з них. Алкоголь є найчастіше обговорюваною темою, тоді як заборонені речовини та поведінкові ризики привертають менше уваги. Профілактичні програми на основі навичок, які наголошують на інтерактивних підходах, більш поширені в Західній і Південній Європі. У центрі уваги майбутніх раундів опитування може бути те, якою мірою профілактичні втручання, що проводяться, можна вважати науково обґрунтованими або ні.

Дослідник даних

ESPAD trends by country

Country

Country average (non-weighted)

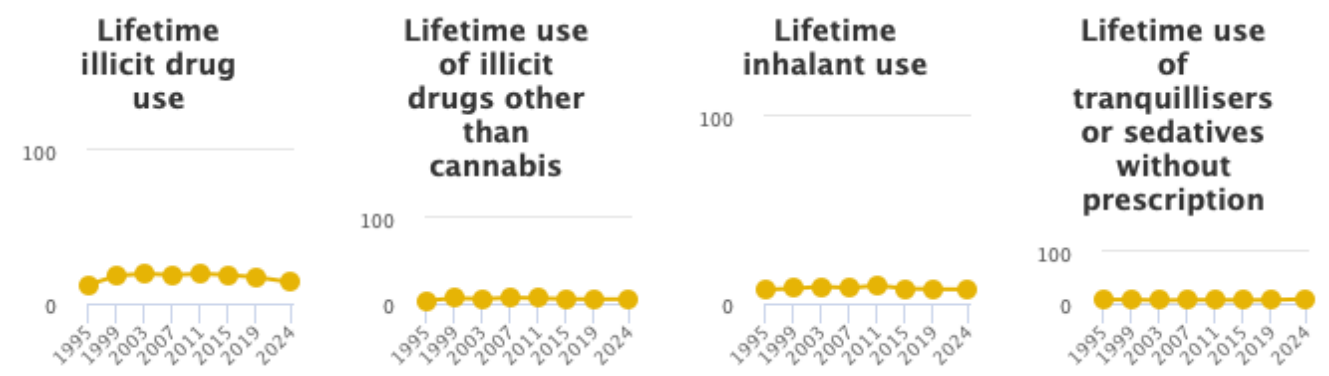
Gender

Boys

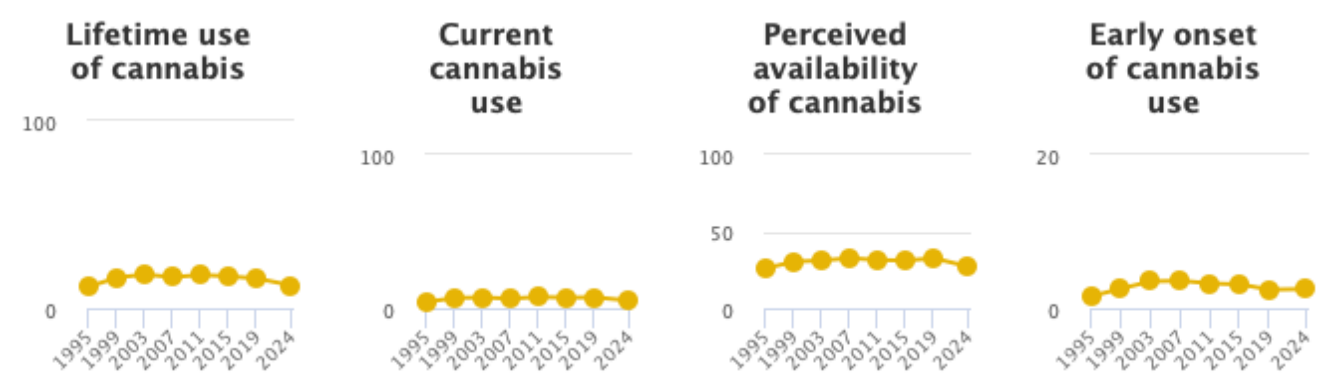
Girls

All

Illicit drugs, inhalants and non-prescription use of medicines

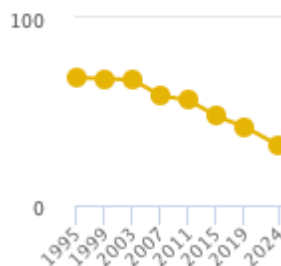


Cannabis

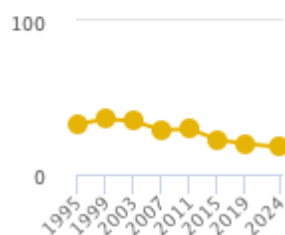


Cigarettes/e-cigarettes

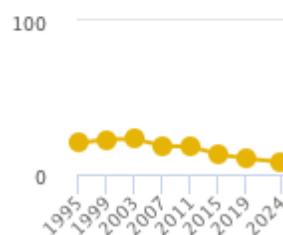
Lifetime use of cigarette



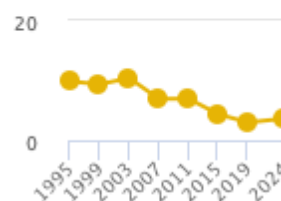
Current cigarette use



Daily cigarette use



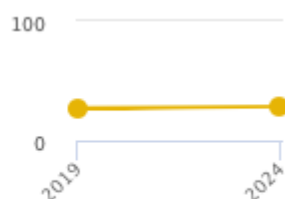
Early onset of daily cigarette use



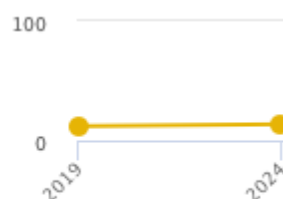
Lifetime use of cigarette/e-cigarette



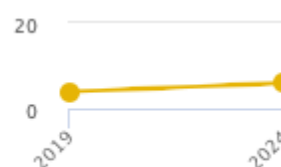
Current cigarette/e-cigarette use



Daily cigarette/e-cigarette use

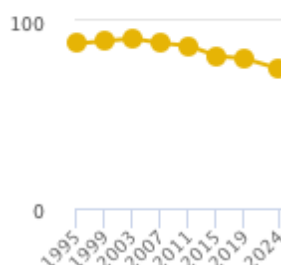


Early onset of daily cigarette/e-cigarette use

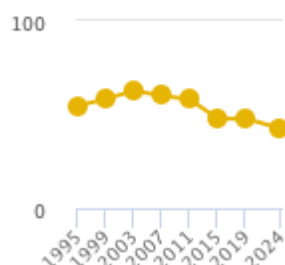


Alcohol

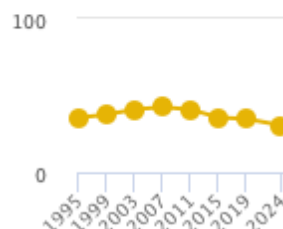
Lifetime alcohol use



Current alcohol use

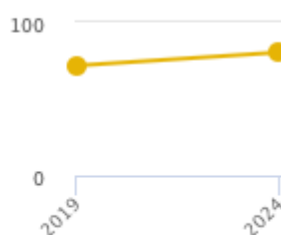


Heavy episodic drinking

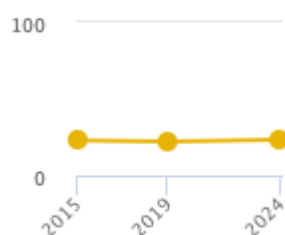


Non-substance indicators

Gaming in the last 12 months



Gambling in the last 12 months



Good mental well-being (last 2 weeks)



ESPAD trends by indicator

Indicator

Lifetime illicit drug use

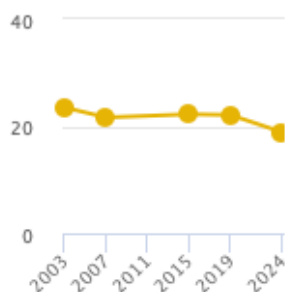
Gender

Boys

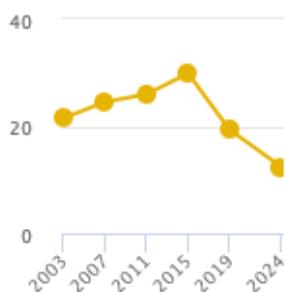
Girls

All

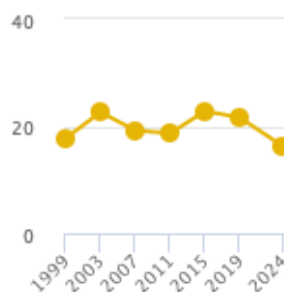
Austria



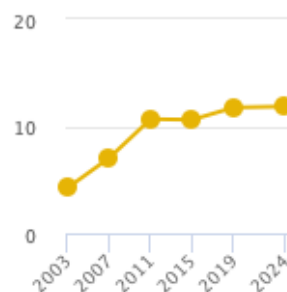
Bulgaria



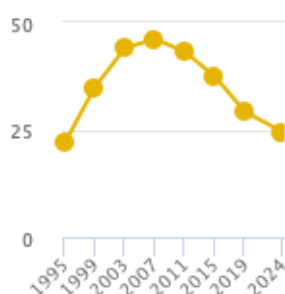
Croatia



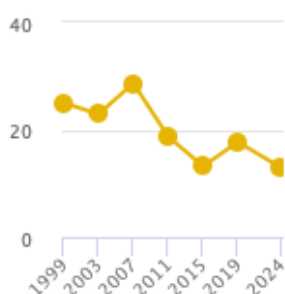
Cyprus



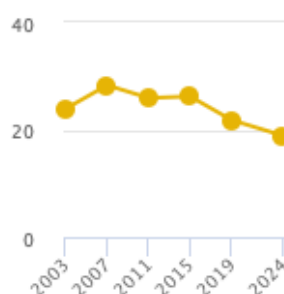
Czechia



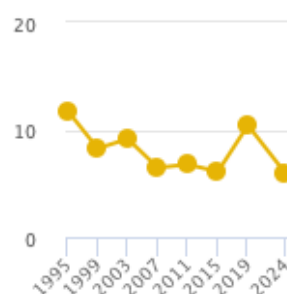
Denmark



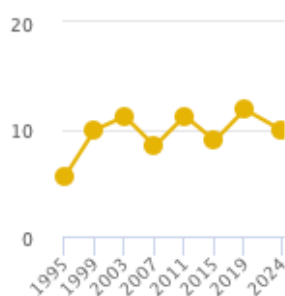
Estonia



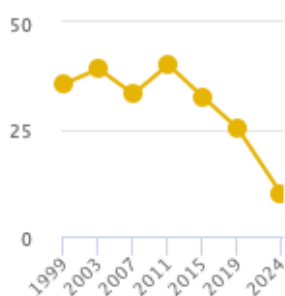
Faroes



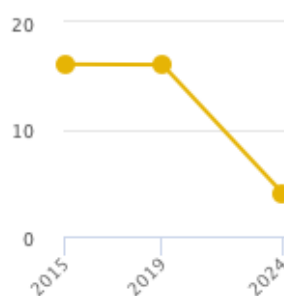
Finland



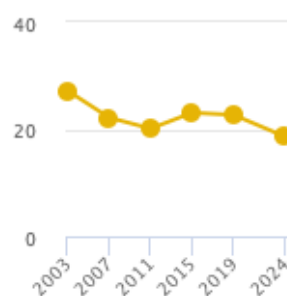
France

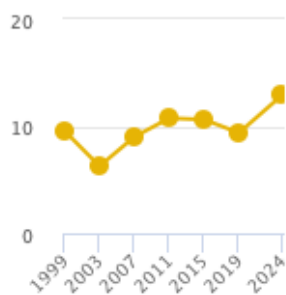
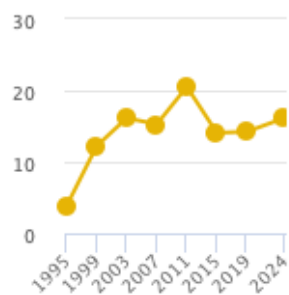
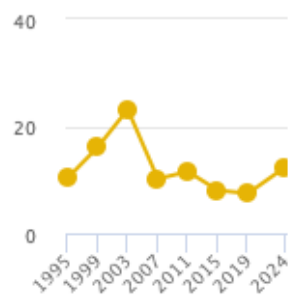
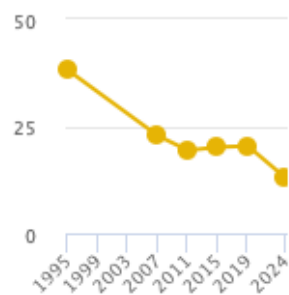
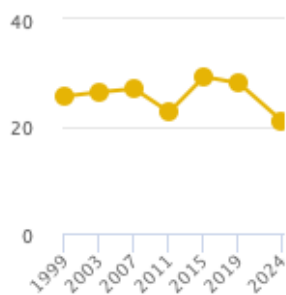
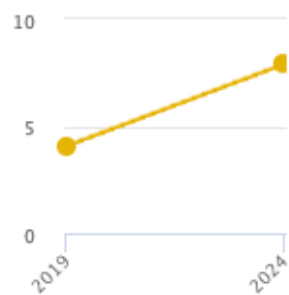
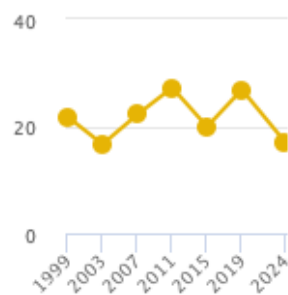
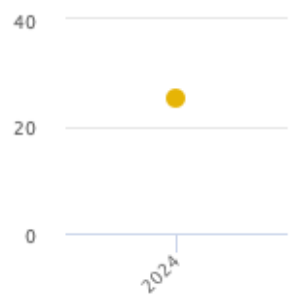
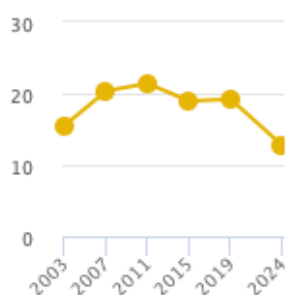
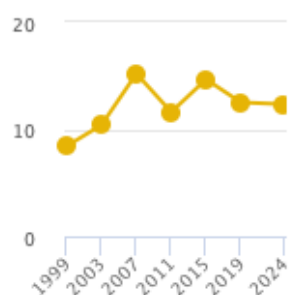
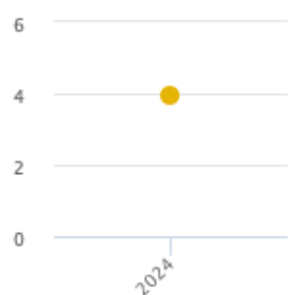
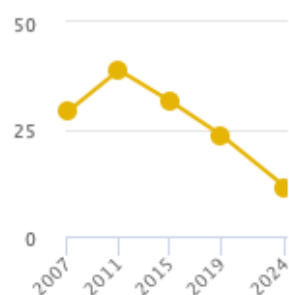
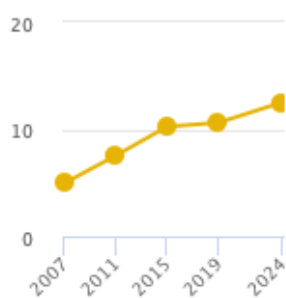
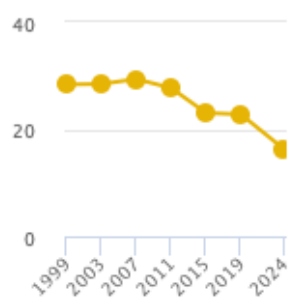
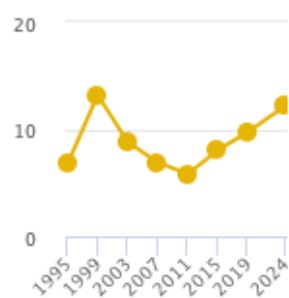


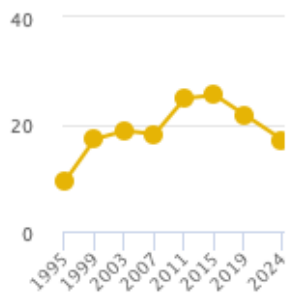
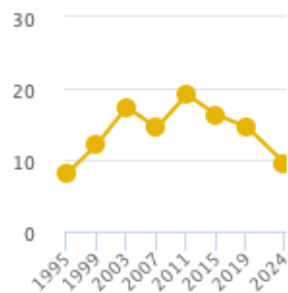
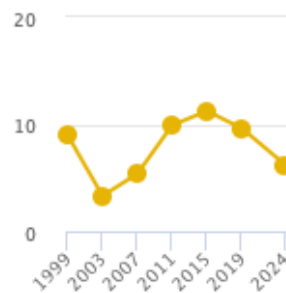
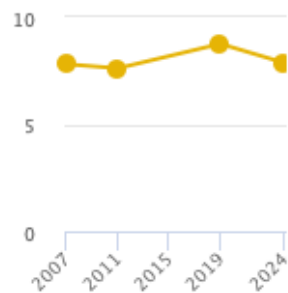
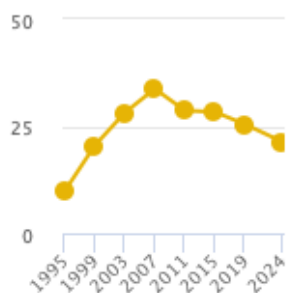
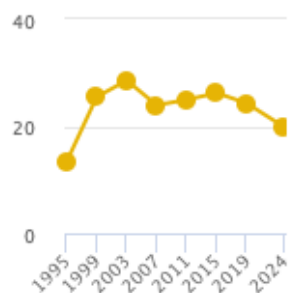
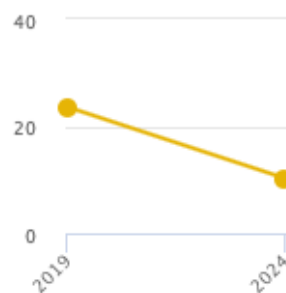
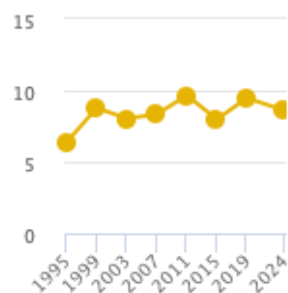
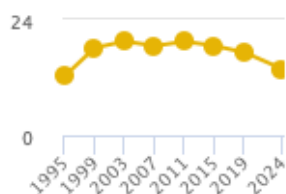
Georgia



Germany



Greece**Hungary****Iceland****Ireland****Italy****Kosovo****Latvia****Liechtenstein****Lithuania****Malta****Moldova****Monaco****Montenegro****Netherlands****North Macedonia****Norway**

Poland**Portugal****Romania****Serbia****Slovakia****Slovenia****Spain****Sweden****Country
average
(non-
weighted)**

Indicator

Lifetime illicit drug use

Gender

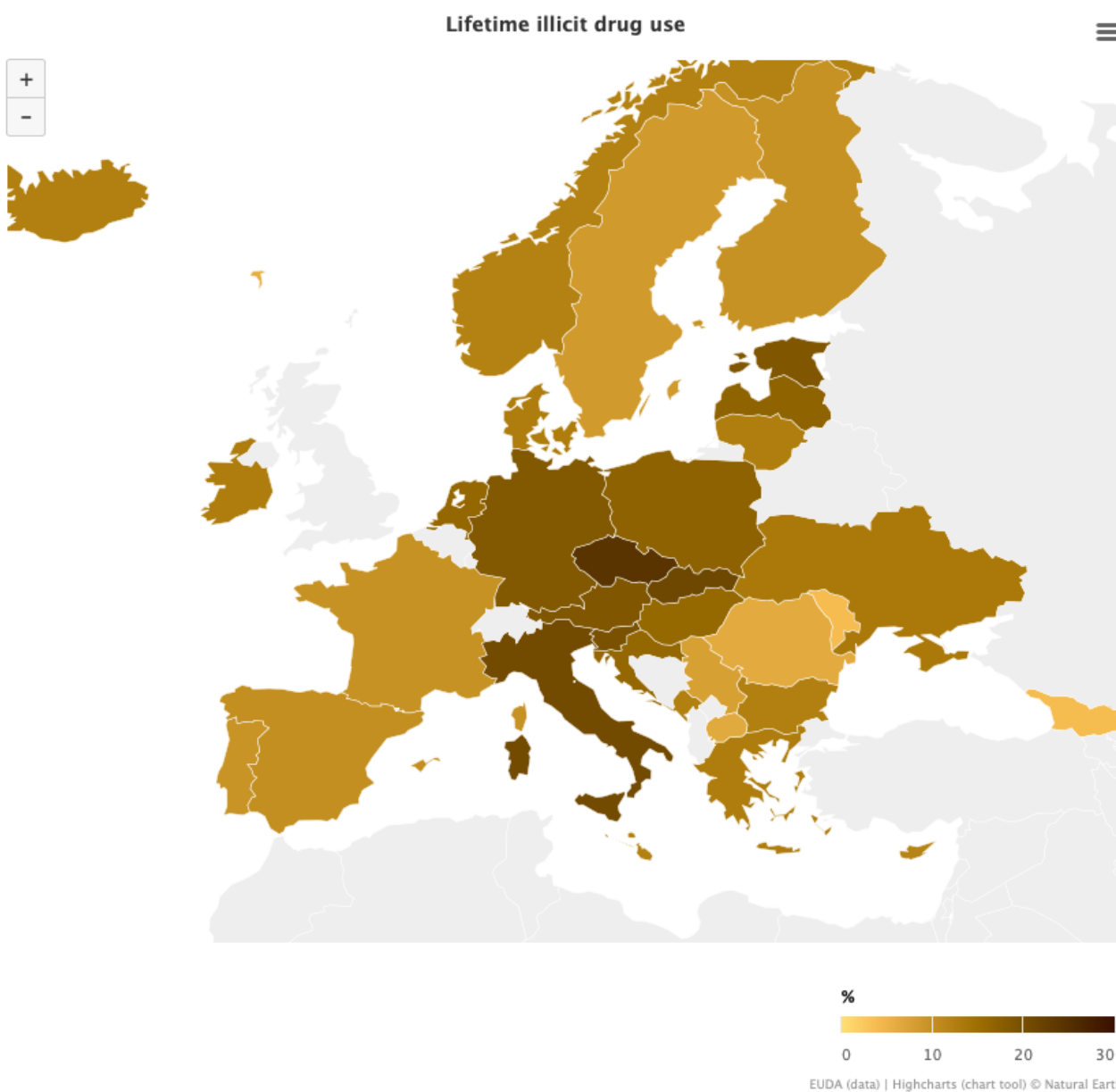
Boys

Girls

All

Year

2024

Country

Основні моменти

Вживання сигарет

Вживання сигарет продовжує бути поширеним серед підлітків у країнах ESPAD, при цьому майже кожен третій учень курил сигарети хоча б раз у своєму житті (в середньому 32%).

Найвищі показники поширеності спостерігаються в Угорщині (51 %) та Словаччині (46 %), а найнижчі — в Ісландії (13 %) та на Мальті (16 %). Гендерні відмінності свідчать про дещо вищу поширеність серед дівчат (32% проти 31% серед хлопців). Ця тенденція простежується в більш ніж двох третинах країн, з найбільшою різницею в Румунії (47% проти 36%) та Болгарії (46% проти 36%). Проте в деяких країнах ця тенденція зворотна, особливо в Косово ¹ (47% серед хлопців проти 36% серед дівчат) і Грузії (35% проти 24%).



У середньому 15% учнів ESPAD повідомляють, що вперше викурили сигарету у віці 13 років або молодше. Найвищі показники зафіксовані в Словаччині (24%) та Косово (23%), а найнижчі — в Ісландії (6,4%) та на Мальті (7,1%). У понад половини країн ранній початок куріння більш поширений серед дівчат, особливо в Болгарії (23% проти 17%). Серед країн, де хлопці частіше починають із раннього віку, Косово демонструє найширший розрив (31% проти 16%).

Понад половину учнів ESPAD (55%) вважають, що сигарети досить легко або дуже легко дістати. Таке сприйняття є найвищим у Данії (76%), Німеччині та Норвегії (по 70%). На противагу цьому, найнижчі пропорції зафіксовані в Косово (32%) і Молдові (23%). Загалом хлопці частіше, ніж дівчата, вважають сигарети легкодоступними (61% проти 50%).

Про постійне вживання сигарет, яке визначається як куріння протягом останніх 30 днів, повідомили 18% учнів. Найвища поширеність спостерігається в Хорватії та Угорщині (32%), а найнижча — в Ісландії (4,2%) та Швеції (8,2%). Поточне куріння є більш поширеним серед дівчат у понад половини країн ESPAD, при цьому найширший гендерний розрив спостерігається в Болгарії (34% проти 25%) та Румунії (30% проти 22%). Однак у Косово (33% проти 23%) та Грузії (18% проти 9,5%) спостерігається протилежна ситуація, де хлопці курять частіше, ніж дівчата.

Про щоденне вживання сигарет повідомили 7,9% учнів програми ESPAD, при цьому відсотки серед представників обох статей приблизно однакові. Найвищі показники спостерігаються в Болгарії та Хорватії (20%), а найнижчі — в Ісландії (0,8%).

Ще одна ключова цифра — щоденне вживання, про яке повідомляють учні, що почали курити в ранньому віці (13 років або молодше). У середньому 3,6 % учнів потрапляють до цієї категорії, при цьому найвища частка спостерігається в Болгарії (8,7%).

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися у 1995–2024 роках

Між першим і останнім опитуваннями ESPAD поширеність вживання сигарет протягом життя неухильно знижувалася, зменшившись удвічі — із 68% до 32%, при цьому найпомітніше зниження відбулося між 2019 і 2024 роками (на 10 відсоткових пунктів). За 30-річний період зниження поширеності було більшим серед хлопців — із 70% до 30%. Країни з найбільшим зменшенням: Фарерські острови, Ірландія, Ісландія та Швеція.

Тенденція вживання протягом останніх 30 днів також демонструє постійне зниження — з 33% до 18%, при цьому тенденції у хлопців і дівчат майже збігаються. Аналогічна ситуація спостерігається і щодо щоденного куріння, яке зменшилося з 20% до 8%.

Зрештою, хоча частка щоденних курців віком 13 років або молодше також зменшилася за три десятиліття (з 10% у 1995 році до 3,6% у 2024 році), при порівнянні даних за 2019 і 2024 роки виявлено незначне зростання (плюс 0,6%). Оскільки поширеність серед хлопців залишається незмінною протягом останніх двох опитувань, це зростання відбувається через дівчат, частка яких зростає з 2,5% до 3,6%, що підтверджує їхню більшу залученість майже до всіх спостережуваних моделей куріння.

Подвійне використання

Хоча куріння сигарет є найпоширенішою формою вживання тютюну, зосередження уваги виключно на ньому недооцінює споживання нікотину через появу альтернативних продуктів. Якщо брати до уваги як сигарети, так і електронні сигарети, то вживання протягом життя зростає з 32% до 47%, при цьому найбільше зростання зареєстровано в Чехії та Естонії, а поточне вживання — з 18% до 28%, серед дівчат спостерігається помітне зростання як протягом життя, так і поточного вживання.

Якщо розглядати подвійне щоденне вживання, то поширеність зростає із 7,9% до 14% (15% серед дівчат проти 12% серед хлопців), з вищими показниками в Болгарії та Угорщині (25%).

Щоденне вживання, що розпочалося в ранньому віці, також демонструє помітне збільшення при розгляді подвійного використання, зростаючи з 3,9% до 6%. У цьому випадку найбільше зростання спостерігається в Литві та Естонії, яке також більше виражене серед дівчат.

Вживання електронних сигарет

У середньому 44% учнів у країнах ESPAD повідомили, що вживали електронні сигарети хоча б раз у житті, при цьому національний показник поширеності варіюється від 22% у Португалії до 57% в Угорщині.

У 13 з 37 країн ESPAD щонайменше половина учнів пробували електронні сигарети, тоді як лише в шести країнах (Португалії, Ісландії, Північній Македонії, Чорногорії Ірландії та на Мальті) менше ніж третина учнів повідомила про їхнє вживання протягом життя.



Загалом дівчата (46%) повідомляють про поширеність вживання електронних сигарет протягом життя більше, ніж хлопці (41%), за винятком Косово, Грузії, Молдови, Фарерських островів, Північної Македонії, України та Португалії. Найбільші гендерні відмінності спостерігаються в Ліхтенштейні та на Мальті, де поширеність серед дівчат перевищує поширеність серед хлопців на 13 відсоткових пунктів, і в Косово, де

навпаки, серед хлопців поширеність на 12 відсоткових пунктів є вищою, ніж серед дівчат (51% проти 39%).

У середньому 16% учнів пробували електронні сигарети у віці 13 років або молодше, при цьому найвищі показники в Естонії (33%) та Литві (31%), а найнижчі — у Португалії (5,4%) та Чорногорії (7,4%). У більшості країн раннє вживання електронних сигарет частіше трапляється серед дівчат, ніж серед хлопців, , при цьому найбільші відмінності спостерігаються в Естонії (37% для дівчат проти 29% для хлопців), Латвії (34% проти 27%) та Ірландії (18% проти 12%). І навпаки, у Косово серед хлопців на 12 відсоткових пунктів поширеність є більшою, ніж серед дівчат (25% проти 13%).

Високий відсоток учнів (60%) вважає, що придбати електронні сигарети досить легко або дуже легко, якщо вони цього захочуть, з великою різницею між країнами — від 33% у Косово до 82% у Данії. У 20 країнах це сприйняття є вищим за середнє, принаймні 60% учнів вважають, що електронні сигарети легкодоступні. У середньому хлопці та дівчата повідомляють про однаковий рівень сприйняття доступності.

Про поточне вживання електронних сигарет, яке визначається як вживання протягом останніх 30 днів, повідомили 22% учнів (19% серед хлопців і 25% серед дівчат). Найнижчі показники спостерігаються в Португалії та на Фарерських островах (обидва — 6,4%) і на Мальті (10%), тоді як найвищі показники поточного вживання електронних сигарет — у Польщі (36%) та Сербії (34%).

Щоденне вживання електронних сигарет варіюється в різних країнах — від 1,5% на Фарерських островах до 20% у Польщі. У 22 країнах щоденне вживання електронних сигарет помітно вище серед дівчат, і лише у двох країнах – Косово (7,7% проти 5,8%) і Грузії (4,2% проти 1,2%) – цей показник є вищим серед хлопців.

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 1995 року до 2024 року

За останнє десятиліття поширеність вживання електронних сигарет різко зросла, при цьому більшість країн ESPAD повідомляли про зростання з 2019 року.

За даними з 32 країн, які збирали інформацію про вживання електронних сигарет за 2019 і 2024 роки, вживання протягом життя за цей період зросло із 41% до 43%, а поточне вживання — з 14% до 22%. Із цих 32 країн 11 повідомили про зниження відсотка вживання протягом життя, при цьому найбільше зниження спостерігалось в Монако (із 63% до 44%), Україні (з 51% до 37%) та Литві (із 65% до 51%). Найбільше зростання вживання електронних сигарет спостерігалось в Сербії (з 18% до 51%) і Греції (з 35% до 52%).

Подібні тенденції спостерігались і щодо поточного вживання електронних сигарет, яке особливо знизилося в Монако та Литві, тоді як значне зростання було зафіксоване в Сербії (29 відсоткових пунктів) та Хорватії (20 відсоткових пунктів).

Вживання алкоголю

73% підлітків у країнах ESPAD повідомили про вживання алкоголю протягом життя. Найвищі показники поширеності спостерігаються в Угорщині (91%) та Данії (90%), а найнижчі — у Косово (29%) та Ісландії (41%). Гендерні відмінності вказують на дещо вищу поширеність серед дівчат (74%), ніж серед хлопців (72%), і ця тенденція спостерігається в більш ніж половині країн. Найбільш виражені гендерні відмінності спостерігаються в Ісландії (48% проти 34%), Латвії (84% проти 73%), а також Литві, Мальті та Монако, кожна з яких демонструє розрив у 10 відсоткових пунктів. Однак у деяких країнах спостерігається зворотна тенденція, особливо в Косово (37% серед хлопців проти 23% серед дівчат).



У середньому 33% учнів ESPAD повідомляють, що перший алкогольний напій вони випили у віці 13 років або молодше, що є показником раннього вживання алкоголю, а 8% стверджують, що відчули сп'яніння в тому ж віці. Найвищі показники раннього вживання алкоголю спостерігаються в Грузії (64%) та Молдові (49%), а найнижчі — в Ісландії (12%), Косово та Норвегії (14%). Аналогічно, надмірне вживання алкоголю в ранньому віці найбільш поширене в Грузії (25%) та Болгарії (14%), а найменш поширене в Косово (3%), Франції та Португалії (3,6%) і на Фарерських островах (3,9%).

Хлопці повідомляють про дещо вищі показники, ніж дівчата, як щодо вживання алкоголю (34% проти 33%), так і щодо вживання в стані алкогольного сп'яніння (8,2% проти 7,8%). Однак, щодо вживання алкоголю у віці 13 років або раніше, то в деяких країнах розрив збільшується, демонструючи вищі показники для хлопців, зокрема, у Північній Македонії (35% проти 22%), Чорногорії (47% проти 36%) і Сербії (49% проти 37%). І навпаки, у Латвії та Литві саме дівчата повідомляють найвищі пропорції (46% проти 35% і 35% проти 26% відповідно). Щодо надмірного вживання алкоголю в ранньому віці, то гендерні відмінності також проявляються на національному рівні. Зокрема, у Грузії хлопці демонструють дещо вищу поширеність, ніж дівчата (30% проти 20%). На противагу цьому, у Чехії (14% серед дівчат та 7,6% серед хлопців) та Естонії (14% та 9,3% відповідно) ситуація протилежна.

Троє з чотирьох учнів ESPAD (75%) вважають, що алкогольні напої досить легко або дуже легко дістати. Таке сприйняття є найвищим у Данії та Німеччині (94%), за нею слідує Греція (92%), тоді як найнижчі показники зафіксовані в Косово (42%) та Ісландії (54%). Загалом дівчата більше схильні вважати, що алкоголь легше дістати, ніж хлопці (77% проти 73%), особливо в Литві (64% проти 51%), на Кіпрі (78% проти 66%) та в Латвії (74% проти 62%).

Про поточне вживання алкоголю, яке визначається як вживання протягом останніх 30 днів, повідомили 42% учнів. Найвища поширеність спостерігається в Данії (68%) та Німеччині (62%),

а найнижча — в Ісландії (12%) та Косово (14%). Поточне споживання алкоголю є дещо вищим серед дівчат, ніж серед хлопців (43% проти 41%), при цьому найширший гендерний розрив спостерігається в Латвії (35% проти 25%), на Мальті (42% проти 33%) та в Україні (45% проти 36%). Проте ситуація відрізняється на Кіпрі, де хлопці повідомляють про вищі показники, ніж дівчата (49% проти 35%).

Про алкогольне сп'яніння принаймні один раз за останні 30 днів повідомили 13% всіх учнів ESPAD. Найвищі показники спостерігаються в Данії (36%), Австрії (24%) та Угорщині (22%), а найнижчі — у Косово (4,9%). Загалом відсоткове співвідношення між статями є рівним. Однак на національному рівні дівчата частіше, ніж хлопці, повідомляють про вищий рівень зловживання, при цьому найбільший розрив спостерігається на Кіпрі (12% серед дівчат проти 4,4% серед хлопців).

Ключовим показником зловживання алкоголем є надмірне вживання, яке визначається як вживання п'яти або більше напоїв за один раз за останні 30 днів. У середньому поширеність у країнах ESPAD становить 31%, при цьому найвищі показники зафіксовані в Данії (55%), Німеччині (49%) та Австрії (48%), а найнижчі — в Ісландії (8,9%). Хлопці та дівчата в середньому демонструють однакові показники за цією моделлю. Однак на національному рівні спостерігаються помітні гендерні відмінності: хлопці повідомляють про більшу поширеність у Чорногорії (27% проти 18%) та Ліхтенштейні (41% проти 35%), тоді як дівчата мають вищі показники на Мальті (34% проти 25%).

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 1995 року до 2024 року

З 1995 року до 2024 року вживання алкоголю протягом життя в країнах ESPAD демонструвало тенденцію до зниження, зменшившись із 88% до 74%, хоча і з деякими коливаннями. Поширеність досягла піка в 91% в опитуванні 2003 року, після чого знизилася в подальші роки. Хоча ці дані не завжди доступні для всіх країн із 1995 року, найбільше зниження відбулося в Ісландії (із 79% до 41%) і Швеції (з 89% до 56%). Тенденції для хлопців і дівчат мають схожу картину.

Споживання алкоголю за останні 30 днів також зменшилося між першим і останнім опитуваннями ESPAD — з 55% до 43%. Ця тенденція віддзеркалює зменшення споживання протягом життя, пік поширеності якого припав на 2003 рік — 63%. Найбільше скорочення спостерігається в Ісландії (з 56% до 12%), Ірландії (із 66% до 35%) та Фінляндії (з 57% до 27%).

Щодо епізодичного вживання алкоголю, то хоча його поширеність знизилася з 36% до 30% за 30-річний період спостереження, вона досягла свого піка в 42% у 2007 році після зростання з 1995 року. Ця тенденція простежується як у хлопців, так і в дівчат. У хлопців пік припав на більш ранній період (47% у 2003 році) й утримувався до 2007 року, тоді як у дівчат пік на рівні 38% був зафіксований у 2007 році. Однак загальне зниження серед дівчат з 1995 року до 2024 року становило лише один відсотковий пункт.

Вживання нелегальних наркотиків

У середньому 13% учнів ESPAD повідомили, що вживали будь-які нелегальні наркотики хоча б раз у житті. Рівень поширеності вживання нелегальних наркотиків протягом життя значно відрізняється між країнами ESPAD: найвищі показники спостерігаються в Ліхтенштейні (25%) та Чехії (24%), а найнижчі — у Грузії та Молдові (обидва показники — 3,9%).



Загалом спостерігається лише невелика гендерна нерівність: 14% хлопців і 12% дівчат повідомили про вживання нелегальних наркотиків протягом життя. Відносно велика різниця у 8 відсоткових пунктів спостерігається між хлопцями та дівчатами в Україні. Особливо виокремлюється Мальта, де поширеність протягом життя серед дівчат перевищує поширеність серед хлопців на 6 відсоткових пунктів (15% проти 9,3%).

Якщо розглядати окремі речовини, то найпоширенішим наркотиком є канабіс (12% вживання протягом життя), за ним йдуть кокаїн (2,3%), екстазі/МДМА (2,1%), ЛСД або інші галюциногени (1,8%) та амфетамін (1,8%). Середній показник поширеності вживання метамфетаміну, креку, героїну та ГОМК протягом життя залишається нижчим і становить приблизно 1% для кожного наркотику. У середньому для кожної речовини серед хлопців показники поширеності протягом життя є вищими, ніж серед дівчат.

На рівні країн вживання амфетаміну коливається від 0,7% у Грузії та Монако до 4,3% в Угорщині, тоді як вживання метамфетаміну — від 0,5% у Монако та Північній Македонії до 3,1% у Польщі. На Кіпрі зафіксовано найвищий серед країн ESPAD рівень поширеності вживання ЛСД та інших галюциногенів протягом життя (6,8%) і кокаїну (6,2%). Також повідомляється про найвищу поширеність екстазі/МДМА (4,7%), креку та героїну (обидва по 4,1%) і ГОМК (3,4%).

Вживання нелегальних наркотиків, крім канабісу

Хоча на канабіс припадає більша частка повідомлень про вживання нелегальних наркотиків, середній показник поширеності вживання будь-яких інших нелегальних наркотиків, крім канабісу, протягом життя значно нижчий і становить 5%. На рівні країн показники варіюються від 1,7% у Грузії до 9,9% на Кіпрі, відносно висока поширеність також спостерігається в Ісландії (7,9%) та Чорногорії (7,6%). У середньому поширеність серед хлопців є вищою, ніж серед дівчат (5,4% проти 4,5%).

Рівень вживання кокаїну/креку у віці 13 років і молодше в середньому становить 0,9% серед 17 країн, які зібрали цю інформацію у 2024 році, а найвищий показник зафіксовано в Україні (4%). Загалом хлопці (1,2%) починають вживати раніше, ніж дівчата (0,5%), хоча середня різниця залишається меншою за один відсотковий пункт. Аналогічною є ситуація щодо амфетаміну/метамфетаміну та екстазі/МДМА: найвищі показники в Україні (3,3% та 3,7% відповідно), а на другому місці — Косово (1,4% для обох).

Ступінь доступності інших нелегальних наркотиків, окрім канабісу, є відносно низьким. У середньому про легкий доступ до кокаїну повідомили 13% учнів, до екстазі/МДМА — 11%, до амфетаміну — 9%, до креку та метамфетаміну — майже 8%.

У різних країнах наявні значні відмінності у сприйнятті доступності наркотичних речовин. Норвегія повідомляє про вищий відсоток учнів, які вважають наркотичні речовини легкодоступними, з найвищими показниками для кокаїну (28%), екстазі/МДМА (25%) та амфетаміну (19%). Словенія повідомляє про найвищий рівень доступності креку (13%) серед 16 країн, які зібрали цю інформацію. Високі показники передбачуваної доступності також виявлені для амфетаміну (18%) і метамфетаміну (15%) у Чорногорії. Натомість у Грузії, Молдові та на Фарерських островах передбачувана доступність інших нелегальних наркотиків залишається низькою і коливається в межах 1,8%–3,6%.

Сприйняття доступності наркотичних речовин серед хлопців загалом є вищим, ніж серед дівчат, за винятком кокаїну, який дівчата (13%) у середньому вважають більш доступним, ніж хлопці (12%). Для кожної речовини середня гендерна різниця залишається нижчою за 1,5 процентного пункту. Однак моделі гендерної диспропорції різняться залежно від країни та речовини. У деяких країнах, зокрема Ліхтенштейні та Монако, хлопці повідомляють про вищу доступність незаконних речовин, у той час як в інших, включно з Кіпром, Словаччиною, Болгарією та Мальтою, дівчата більше повідомляють про доступність, ніж хлопці.

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 1995 року до 2024 року

Загалом між 1995 роком і 2003 роком поширеність вживання нелегальних наркотиків протягом життя зростає. З 2003 року середній показник поширеності залишався стабільним на рівні 19% до 2015 року, потім знизився до 17% у 2019 році й далі до 14% у 2024 році.

Серед країн, які демонструють стійке зростання протягом кількох хвиль збору даних ESPAD, — Норвегія, де показники зростають із 2011 року, та Чорногорія, де показники стабільно зростають із 2007 року, коли там розпочався збір даних ESPAD.

У період із 1995 року до 2019 року дівчата та хлопці мали схожі тенденції, при цьому середній показник серед дівчат був на 5–6 відсоткових пунктів нижчим, ніж серед хлопців. Однак між 2019 роком і 2024 роком розрив скоротився до рекордно низької різниці у 2 відсоткових пункти. Якщо розглядати окремі країни, то в більшості країн ESPAD у хлопців і дівчат спостерігаються або паралельні, або збіжні тенденції.

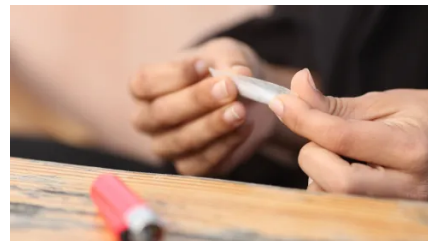
Найвищий рівень поширеності вживання нелегальних наркотиків, за винятком канабісу, був зафіксований у 2007 році, після чого спостерігалось незначне зниження до 2019 року, а потім він залишався стабільним. Однак ця загальна тенденція приховує відмінності між країнами. Варто зазначити, що Кіпр виділяється значним зростанням із 2003 року, коли там розпочався збір даних ESPAD.

Тенденція щодо відсотка учнів, які вживають нелегальні наркотики, крім канабісу, схожа для хлопців і дівчат, при цьому дівчата постійно повідомляють про нижчі показники на

1–2 відсоткові пункти протягом усіх років опитування.

Вживання канабісу

Канабіс залишається найпоширенішим незаконним наркотиком у всіх країнах ESPAD. У середньому 12% учнів повідомляють, що вживали канабіс хоча б раз у житті. Найвища поширеність спостерігається в Чехії (24%) у Ліхтенштейні (23%), а найнижча — у Грузії (3,3%) та Молдові (2,5%). Хоча загальний гендерний розрив із часом зменшився, серед хлопців рівень споживання канабісу вищий, ніж серед дівчат у середньому (13% проти 11%). Така тенденція спостерігається в більшості країн, зокрема в Україні (15% проти 6,7%) та Чорногорії (13% проти 6,8%). Проте, як виняток виокремлюється Мальта, де вживання канабісу є більш поширеним серед дівчат (14%), ніж серед хлопців (8,6%).



У середньому 2,4% учнів ESPAD повідомляють, що вперше використовують канабіс у віці 13 років або молодше. Найвищі показники зафіксовані в Україні (4,9%) та Чехії (4,1%), а найнижчі — у Молдові (0,7%). Раннє вживання канабісу поширене серед хлопців більше, ніж серед дівчат, за винятком Кіпру, Чехії, Мальти, Словенії, Австрії, Словаччини, Латвії, Німеччини та Ліхтенштейну.

Канабіс сприймається як найдоступніша нелегальна речовина: приблизно кожен четвертий учень ESPAD (26%) вважає, що його досить легко або дуже легко дістати. Сприйняття доступності є найвищим у Данії, Німеччині та Словенії (41%) і Норвегії (40%). На противагу цьому, найнижчий рівень доступності спостерігається в Молдові (5,3%), Україні (7,1%), Фарерських островах (11%), Косово та Грузії (12%). Як і у випадку з моделями вживання, хлопці частіше, ніж дівчата, сприймають канабіс як легкодоступний (28% проти 24%).

Щодо поточного вживання, то всі країни ESPAD повідомляють про рівень поширеності нижче ніж 10%, а найменші показники, нижче ніж 2%, спостерігаються в Молдові, Грузії, Румунії та на Фарерських островах. Тим часом поширеність вища в Італії та Словенії (8,6%) і Ліхтенштейні (9,6%). Знов-таки, наявний гендерний розрив, серед хлопців переважно вищий рівень вживання канабісу, ніж серед дівчат.

ESPAD також оцінює вживання канабісу з високим ризиком за допомогою скринінгового тесту на зловживання канабісом (CAST), що застосовується до учнів, які повідомили про вживання канабісу протягом останнього року. Поширеність ризикованого вживання коливається від менше ніж 1% у Молдові та Грузії до максимальних 5,9% у Чехії та Словенії. Лише кілька країн ESPAD повідомляють про значні гендерні відмінності щодо ризикованого вживання канабісу, і в усіх випадках хлопці демонструють вищі показники, за винятком Мальти, де поширеність дещо вища серед дівчат (4,4% проти 2,6%).

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 1995 року до 2024 року

За останні три десятиліття вживання канабісу серед європейських підлітків зазнало помітних коливань. Поширеність вживання канабісу протягом життя досягла піка у 18% у 2003 та 2011 роках, але відтоді має тенденцію до зниження, досягнувши 12% у 2024 році, що є найнижчим рівнем, зафіксованим із моменту початку проведення ESPAD у 1995 році.

Рівень поточного вживання канабісу залишається відносно стабільним із плином часу, коливаючись між 6,7% і 7,4% з 1999 року до 2019 року. Проте дані 2024 року показують падіння до 5%, повертаючись до рівнів, близьких до тих, що спостерігалися в 1995 році (4,1%).

Попри постійне зростання сприйняття доступності канабісу до 2019 року, коли 33% учнів повідомили, що його досить легко або дуже легко дістати, у 2024 році цей показник раптово знизився до 27%, наблизившись до рівня 1995 року (26%).

Вживання інших психоактивних речовин

Під час опитування також було зібрано дані про інші речовини, зокрема нові психоактивні речовини (НПР), синтетичні наркотики, призначені для імітації ефектів традиційних контрольованих речовин, уникаючи правових обмежень; фармацевтичні препарати, зокрема транквілізатори або заспокійливі засоби, що вживаються без рецепта лікаря; знеболювальні засоби, що вживаються для отримання «кайфу»; препарати для лікування синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю, що вживаються без рецепта лікаря, а також анаболічні стероїди; інгалянти; і, уперше, закис азоту.

Серед учнів ESPAD середній показник поширеності вживання НПР протягом життя становить близько 3%, при цьому найвищі показники зафіксовані в Польщі (6,4%) та Словенії (6%), а найнижчі — у Нідерландах, Ліхтенштейні, на Фарерських островах і в Молдові (менше ніж 1%).

Середній показник поширеності вживання НПР протягом життя є дещо вищим серед хлопців, ніж серед дівчат (2,8% проти 2,6%), хоча в різних країнах гендерні відмінності різняться. У 13 країнах дівчата повідомляють про вищу поширеність вживання НПР протягом життя у 2024 році. Найбільший розрив на користь дівчат спостерігається на Кіпрі (6,6% для дівчат проти 2,9% для хлопців) та Словаччині (6,4% проти 4,3%), тоді як в Україні хлопці повідомляють про більший досвід вживання протягом життя, ніж дівчата (3,6% проти 2%).

Щодо конкретних речовин, то 3,5% учнів ESPAD (середній показник на основі даних із 23 з 37 країн) повідомили, що вживали синтетичні канабіноїди хоча б раз у житті — від 0,7% у Грузії до 16% у Словаччині. Аналогічно 1,1% учнів повідомляють про вживання синтетичних катинонів протягом життя (середній показник, розрахований за даними 14 з 37 країн), при цьому найвищий показник зафіксовано в Угорщині (3,7%). Рівень вживання синтетичних опіоїдів протягом життя коливається від 0,6% у Грузії, Ірландії та Португалії до 2,2% в Естонії, а середній показник поширеності становить 1,1% (на основі даних 15 з 37 країн).

У середньому хлопці демонструють дещо вищу поширеність вживання, ніж дівчата, для всіх трьох класів нових синтетичних речовин, включених в опитування. Виняток становлять лише

Кіпр, де дівчата (9,1%) повідомляють про більшу поширеність вживання синтетичних канабіноїдів, ніж хлопці (4,3%), Мальта (4,7% серед дівчат порівняно з 2,4% серед хлопців), Латвія (2,9% порівняно з 2,6%) та Португалія (2,1% порівняно з 1,7%). Крім того, в Угорщині дівчата повідомляють про вищий рівень вживання протягом життя як синтетичних канабіноїдів (7,9% проти 5,6% серед хлопців), так і синтетичних катинонів (4,3% проти 2,9%).



Поширеність вживання інгалянтів протягом життя в середньому становить 6,4%, з великими відмінностями між країнами. Найвищі показники спостерігаються у Швеції (17%) і Ліхтенштейні (16%), а найнижчі — у Косово (1,3%) і Північній Македонії (2,1%). У 2024 році рівень вживання інгалянтів у середньому вищий серед дівчат (6,7% серед хлопців проти 7,9% серед дівчат) і перевищує рівень вживання інгалянтів

серед хлопців у 25 з 37 країн ESPAD. Уперше було проведено опитування щодо вживання закису азоту серед учнів ESPAD у 18 країнах, і в середньому 3,1% з них повідомили, що вживали його протягом життя. Найвища поширеність зафіксована в Болгарії (9,4%) та Ліхтенштейні (7,2%), при цьому в обох країнах цей показник вищий для дівчат, ніж для хлопців.

Приблизно 2,2% учнів ESPAD повідомляють, що вперше вживали інгалянти у віці 13 років або молодше, з помітними відмінностями між країнами. Ранній початок вживання інгалянтів коливається від менш ніж 1% учнів у Португалії (0,3%) та Італії (0,4%) до 5% і більше в Німеччині (5,9%) та Словенії (5%).

Поширеність вживання фармацевтичних препаратів у немедичних цілях протягом життя в середньому становить 14% у країнах ESPAD, водночас цей показник є вищим серед дівчат (16%), ніж серед хлопців (11%). Найвища поширеність спостерігається в Литві (29% загалом, 36% серед дівчат).

Серед різних категорій фармацевтичних препаратів найчастіше вживаються транквілізатори та заспокійливі засоби без рецепта (8,5%), знеболювальні для отримання «кайфу», про які в середньому повідомили 6,9% учнів. Загалом 3,4% учнів повідомляють про вживання препаратів для лікування синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю, які вперше були включені до опитування ESPAD 2024 року у вибірці з 18 країн. У всіх категоріях вживання фармацевтичних препаратів є вищим серед дівчат, за винятком Болгарії, де хлопці повідомляють про вищий рівень вживання всіх видів ліків; Фарерських островів та Ірландії — транквілізаторів і седативних засобів; Кіпру, Болгарії, Греції, Італії, України, Грузії, Норвегії та Іспанії — знеболювальних засобів; Данії та Косово — препаратів для лікування синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю.

У середньому 19% учнів вважають, що транквілізатори та заспокійливі засоби, які відпускаються без рецепта, досить легко або дуже легко дістати, при цьому найвища оцінка доступності зафіксована в Польщі (49%), Данії (39%) та Чехії (38%). Найнижчий рівень доступності лікарських засобів спостерігається в Молдові (3,4%) та Україні (5,9%). Дівчата в усіх країнах частіше, ніж хлопці, вважають, що транквілізатори та заспокійливі засоби легкодоступні, за винятком Монако, Північної Македонії, Молдови та Латвії, де хлопці

повідомляють про вищий рівень доступності цих препаратів.

Відносно невелика кількість учнів у країнах ESPAD повідомляють про вживання анаболічних стероїдів — у середньому 1,5%. Найвища частка зафіксована на Кіпрі (4,2%), Польщі (3,3%) та Україні (2,8%). Загалом хлопці частіше, ніж дівчата, пробували анаболічні стероїди.

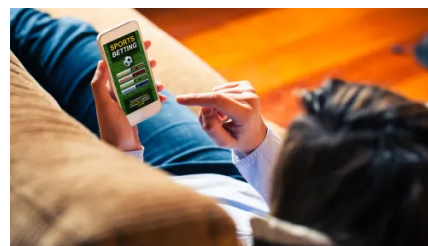
Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 1995 року до 2024 року

Вживання інгалянтів протягом життя серед європейських підлітків мало тенденцію до зростання до 2011 року, після чого почало знижуватися. Сьогодні показники поширеності подібні до тих, що спостерігалися в середині 90-х років XX ст. Скорочення гендерного розриву, що спостерігалось в період із 2011 року до 2019 року, збільшилося у 2024 році: у більшості країн нині спостерігається вища поширеність вживання інгалянтів серед дівчат. Однак у різних країнах ESPAD тенденції різняться. У той час як деякі країни, зокрема, Болгарія, Фінляндія, Ісландія, Італія та Швеція, повідомляють про значне збільшення вживання інгалянтів із 2011 року, особливо у 2019–2024 роках, інші, зокрема Хорватія, Чехія, Естонія, Латвія та Португалія, повідомили про зниження.

Тенденції вживання фармацевтичних препаратів у немедичних цілях часто формуються під впливом змін у наборі лікарських речовин, що входять до їхнього складу. Загалом рівень вживання транквілізаторів і седативних засобів протягом життя зріс по всій Європі як серед хлопців, так і серед дівчат, при цьому помітне зростання спостерігається в Австрії, Німеччині, Ісландії, Литві, Норвегії, Швеції та Україні. Дівчата постійно повідомляли про вищі показники вживання фармацевтичних препаратів із плином часу.

Азартні ігри на гроші

У середньому 23% учнів ESPAD повідомили, що протягом останніх 12 місяців грали в азартні ігри на гроші особисто або онлайн, в азартні ігри, зокрема ігрові автомати, ігри в карти або кості, лотереї, робили ставки на спортивні змагання або перегони тварин.



Найвищий показник поширеності азартних ігор серед учнів мають Італія (45%), Ісландія (41%) і Греція (36%), тоді як найнижчий показник спостерігається в Грузії (9,5%).

Хлопці повідомляють про значно більшу участь в азартних іграх, ніж дівчата, як у середньому (29% проти 16%), так і в більшості країн. Єдиним винятком є Ісландія, де поширеність майже однакова: 42% хлопців і 41% дівчат грали в азартні ігри протягом останніх 12 місяців.

Серед учнів ESPAD, які повідомили, що грали в азартні ігри на гроші протягом останнього року, переважна більшість (85%) обирали для гри фізичні місця, наприклад, бари та клуби. Ця частка коливається від 68% у Швеції до 98% в Італії та 97% на Кіпрі. Хоча поширеність наземних азартних ігор у фізичних місцях серед хлопців майже вдвічі вища, ніж серед дівчат

(25% проти 14%), частка тих, які грають в азартні ігри у фізичних місцях, у середньому трохи вища серед дівчат (86%), ніж серед хлопців (84%), при цьому в більшості країн спостерігаються лише помірні гендерні відмінності.

Приблизно двоє з трьох (65%) учнів ESPAD, які повідомили, що грали в азартні ігри на гроші протягом останнього року, робили це виключно на онлайн-платформах або в поєднанні з фізичними локаціями. Найвищі показники спостерігаються у Швеції (81%), Словенії (77%), Косово (76%), Ісландії (75%), Чорногорії (75%), Болгарії та Словаччині (по 74%), а найнижчі — в Італії (28%) та Іспанії (44%). Поширеність залучення до азартних онлайн-ігор серед хлопців (20%) більш ніж удвічі перевищує показник серед дівчат (8,7%). Навіть серед учнів, які повідомили, що грали в азартні ігри на гроші протягом останнього року, частка тих, які обрали онлайн-канали, серед хлопців (70%) є вищою, ніж серед дівчат (54%). На відміну від азартних ігор у фізичних місцях, гендерні відмінності між країнами дуже різняться: найвищі показники спостерігаються в Португалії (80% серед хлопців проти 43% серед дівчат), тоді як у Північній Македонії, Косово, Молдові, Ісландії, Іспанії, Німеччині та Ліхтенштейні гендерні відмінності відсутні або дуже незначні.

ESPAD також оцінює наявність можливої шкідливої ігрової поведінки за допомогою скринінгового інструменту «Анкета Lie/Bet», який застосовується до учнів, що повідомили про участь в азартних іграх протягом останнього року. Частка учнів-гравців, які демонструють потенційно шкідливу ігрову поведінку, коливається від менш ніж 5% у Ліхтенштейні, Чехії, на Фарерських островах і в Монако до максимальних 22% у Косово. Хоча в середньому й у переважній більшості країн частка учнів-гравців із можливою шкідливою поведінкою найвища серед хлопців, ніж серед дівчат (11% проти 4,6%), іншою є ситуація на Мальті (7,1% проти 3,7% відповідно) і Кіпрі (8,3% проти 5% відповідно).

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 2015 року до 2024 року

Хоча багато європейських країн в останні роки прийняли більш суворі правила щодо азартних ігор, приділяючи особливу увагу захисту неповнолітніх, рівень азартних ігор серед європейських підлітків залишається стабільним відтоді, як ESPAD вперше почав досліджувати це питання у 2015 році. Однак із часом відбулися помітні зміни.

Зокрема, участь в азартних іграх серед хлопців дещо знизилася з 32% у 2015 році до 30% у 2024 році, тоді як серед дівчат вона дещо зросла з 14% до 16% за той самий період.

Онлайн-гемблінг зазнав значного зростання: його поширеність зросла із 7,9% у 2019 році до 14% у 2024 році. Хоча гендерний розрив в азартних іграх в інтернеті зберігається, показники участі зросли більш ніж удвічі серед хлопців (з 13% у 2019 році до 20% у 2024 році) і втричі серед дівчат (з 2,7% у 2019 році до 8,7% у 2024 році).

Відсоток учнів-гравців, які демонструють потенційно шкідливий профіль азартних ігор, помітно збільшився, майже подвоївшись із 4,7% у 2019 році до 8,5% у 2024 році. Хоча ця частка залишається набагато вищою серед хлопців, збільшення більш виражене серед дівчат.

Такі цифри підкреслюють мінливий ландшафт азартних ігор підлітків, зокрема зростання ролі азартних ігор онлайн і розвитку гендерної динаміки, що потребує постійного моніторингу та індивідуальних інтервенцій.

Ігри та соціальні мережі



Загалом 80% учнів ESPAD повідомили, що грали в цифрові ігри принаймні один раз за останній місяць. Близько 70% грали у звичайний шкільний день протягом останніх 30 днів, у той час як 77% грали в позашкільний день. Серед країн ESPAD найнижчий показник поширеності ігроманії за останній місяць зафіксовано в Косово (59%) та Молдові (66%), а найвищий — у Ліхтенштейні (95%) та Німеччині (91%). Хлопці частіше грають в ігри, ніж дівчата (89% проти 71%), що відображає стійкий гендерний розрив у захопленні іграми в різних країнах. Цей розрив особливо великий у Греції та Ісландії — від 33 до 35 відсоткових пунктів, тоді як на Кіпрі, в Україні та Болгарії він мінімальний або відсутній (від 0 до 5 відсоткових пунктів).

Протягом останніх 30 днів 17% всіх учнів ESPAD повідомили, що в середньому грали 4 або більше годин у звичайний шкільний день і 32% — у звичайний позашкільний день, при цьому показники вдвічі вищі серед хлопців, ніж серед дівчат в обох випадках.

ESPAD також оцінює сприйняття ризику, пов'язаного з іграми та використанням соціальних мереж, за допомогою шкали з трьох пунктів, розробленої Хольштейном та його колегами у 2014 році. На думку авторів, оцінка 2 або 3 бали вказує на сприйняття високого ризику виникнення проблем, пов'язаних з іграми та використанням соціальних мереж.

У 2024 році 22% учнів ESPAD набрали 2–3 бали за шкалою сприйняття ігрового ризику. Цей показник найнижчий у Чехії (12%), Данії (13%), Австрії та Фінляндії (14%), а найвищий — на Кіпрі (37%), Литві та Нідерландах (обидва 31%).

Загалом хлопці (30%) більш ніж удвічі частіше, ніж дівчата (13%), отримують позитивні результати за шкалою сприйняття ігрового ризику. Найбільші гендерні відмінності спостерігаються в Португалії та Німеччині, де хлопці випереджають дівчат на 25–26 відсоткових пунктів. На противагу цьому розрив є мінімальним на Кіпрі (мінус 1 відсотковий пункт) і навіть зворотним у Нідерландах, де дівчата демонструють на 7 відсоткових пунктів вищі результати, ніж хлопці.

Щодо використання соціальних мереж, то майже половина учнів (47%) набрали 2–3 бали за шкалою сприйняття ризиків використання соціальних мереж. Найвищий рівень поширеності спостерігається в Австрії (58%), Ліхтенштейні (57%) та Німеччині (56%), а найнижчий — у Чехії (29%), Угорщині та Польщі (обидві країни — 32%).

Дівчата (53%) частіше, ніж хлопці (42%), отримують позитивні оцінки за шкалою сприйняття ризику використання соціальних мереж. У цьому випадку гендерні відмінності перебувають у

вужчому діапазоні — від 3 до 17 відсоткових пунктів, при цьому стабільно на користь дівчат. Найбільші розриви спостерігаються на Фарерських островах, у Ліхтенштейні та Словаччині (17%).

Відстеження тенденцій: які зміни відбулися з 2015 року до 2024 року

Останні дані ESPAD свідчать про значне зростання поширеності ігроманії серед 16-річних учнів із плином часу — із 47% у 2015 році до 80% у 2024 році. Ця тенденція особливо помітна серед дівчат, поширеність ігроманії серед яких зросла більш ніж утричі — з 22% у 2015 році до 71% у 2024 році. Хоча хлопці постійно повідомляють про більшу залученість до ігор, це зростання відбувається більш поступово — із 71% у 2015 році до 89% у 2024 році. Зменшення гендерного розриву свідчить про те, що ігри, які колись були переважно чоловічим заняттям, стають дедалі більш поширеними серед дівчат.

Поширеність передбачуваного ігрового ризику залишається відносно стабільною, хоча загальні показники дещо зросли з 20% у 2015 році до 22% у 2024 році. Серед хлопців цей відсоток залишився незмінним на рівні близько 30%, тоді як серед дівчат він збільшився з 9,5% у 2015 році до 13% у 2024 році, що відповідає зростанню їхньої залученості до ігроманії.

Передбачуване проблемне використання соціальних медіа зросло з 38% у 2015 році до 47% у 2024 році. Зростання було більш вираженим серед хлопців, збільшившись із 30% до 41%, у той час як серед дівчат цей показник залишався стабільно високим, коливаючись приблизно на рівні 53–54%.

Психічний добробут

Після пандемії COVID-19 та на тлі конфліктів, що тривають у Європі та на Близькому Сході, ESPAD посилив свою увагу до психічного добробуту підлітків. Тривалі наслідки соціальної ізоляції, порушення освітнього процесу та соціально-економічна нестабільність посилили занепокоєння щодо психічного здоров'я молоді.



Для систематичної оцінки та моніторингу цього питання в опитування ESPAD 2024 вперше було включено Індекс доброго самопочуття BOO3-5 — валідований показник психічного стану, що базується на нещодавньому життєвому досвіді. Оцінка вище ніж 50 балів зі 100 вважається показником хорошого психічного добробуту.

У середньому 59% учнів повідомляють, що мають хороший психічний добробут. На регіональному рівні найвищі показники добробуту спостерігаються в Північній Європі, при цьому лідерами є Фарерські острови (77%), Ісландія (75%) і Данія (72%). Країною з найнижчим показником сприйняття рівня добробуту є Україна (43%), де з 2022 року підлітки зазнають впливу травматичних подій і мають обмежений доступ до психологічної допомоги, за нею йдуть Чехія (46%), Угорщина (47%), Кіпр і Польща (49%).

Психічний добробут зазвичай вище серед хлопців, ніж серед дівчат, як у середньому (69% проти 49%), так і в усіх країнах ESPAD. Найбільші гендерні відмінності спостерігаються в Італії (66% серед хлопців проти 35% серед дівчат), Польщі (64% серед хлопців проти 33% серед дівчат) і Швеції (78% серед хлопців проти 48% серед дівчат). Найменший гендерний розрив спостерігається на Кіпрі (52% серед хлопців проти 46% серед дівчат), в Україні (48% серед хлопців проти 39% серед дівчат), на Фарерських островах (83% серед хлопців проти 72% серед дівчат) та в Грузії (75% серед хлопців проти 62% серед дівчат).

Профілактичні заходи

Близько 72% учнів ESPAD повідомили, що протягом двох років, які передували опитуванню, брали участь принаймні в одному профілактичному заході. Ці заходи варіюються від інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих виключно на надання інформації, до програм на основі навичок, які включають інтерактивні заходи, спрямовані на розвиток особистих і соціальних навичок. Це перший збір даних, який включає інформацію про участь у профілактичних програмах, що дозволяє по-новому поглянути на залучення молоді до таких ініціатив. Важливо підкреслити, що не всі профілактичні заходи є науково обґрунтованими.



Понад половину учнів (56%) повідомляють, що відвідували інформаційні заходи, присвячені легальним і нелегальним речовинам або ризикованій поведінці. Найвищий рівень участі — у Словаччині (77%) та Угорщині (74%), а найнижчий — у Косово (31%) та Чорногорії (38%).

Алкоголь є найбільш часто порушуваною темою: 49% учнів повідомили про участь у відповідних інформаційних заходах. На національному рівні найвищий відсоток у Словаччині (70%) та Хорватії (67%), а найнижчий — у Косово (18%).

Заходи, пов'язані з курінням тютюну, посідають друге місце за частотою згадування, їх відвідують 38% учнів. Найвищі показники відвідуваності спостерігаються в Словаччині та Угорщині (59%), а найнижчі — на Кіпрі (22%) та в Грузії (23%).

Лише 31% учнів ESPAD у середньому повідомляють, що відвідували інформаційні заходи про нелегальні речовини. Рівень участі найвищий у Словаччині (60%) та Ісландії (56%), а найнижчий у — Косово (10%), Грузії та Швеції (по 11%).

Найменш обговорюваними темами є ризикова поведінка, не пов'язана з психоактивними речовинами, зокрема, азартні ігри, ігроманія або інтернет-залежність: у середньому 28% учнів програми ESPAD повідомили про участь у цих заходах. Найвищий рівень участі зафіксовано в Ісландії та Словенії (48%), а найнижчий — у Косово (9,4%).

Про участь у просвітницьких та інформаційних заходах, пов'язаних із психоактивними речовинами, частіше повідомляють дівчата. Однак щодо заходів, пов'язаних з азартними іграми, ігроманією та інтернет-залежністю, хлопці (30%) частіше повідомляють про залученість, ніж дівчата (24%).

Щодо інтерактивних навчальних заходів, що є ключовим компонентом превентивних зусиль, 55% учнів ESPAD звітують про участь у заходах, спрямованих на розвиток соціальних навичок, особистих навичок або медіаграмотності. На національному рівні участь коливається від 35% на Фарерських островах і 36% у Швеції, до 71% на Мальті та Іспанії і 72% у Фінляндії.

Найчастіше згадуваний тип тренінгів фокусується на соціальних навичках (у середньому 41%), спрямованих на покращення взаємодії та спілкування з іншими (наприклад, вираження почуттів, емпатія та боротьба з тиском із боку однолітків). У Фінляндії зафіксовано найвищий рівень участі (64%), тоді як у Швеції — найнижчий (25%).

Така ж частка учнів (40%) повідомляє про участь у тренінгах із медіаграмотності, які зосереджені на критичному аналізі реклами та медіаконтенту з метою розпізнавання цільових повідомлень і зменшення сприйнятливості до маніпуляцій. Ці навчальні заходи були найбільш поширені у Фінляндії (60%) і Данії (59%), а найменш поширені в Косово (20%).

Найменш поширений тип тренінгу зосереджений на вдосконаленні особистих навичок, загалом озброюючи учнів стратегіями подолання складних життєвих ситуацій у здоровий спосіб, про що повідомили трохи більше як третина учнів ESPAD (36%). Рівень участі найвищий у Литві (56%) та на Мальті (55%), а найнижчий — на Фарерських островах (23%) та у Швеції (24%).

Загалом гендерний розрив у повідомленні про участь є більш вираженим для цих заходів: 60% дівчат повідомили про участь порівняно з 51% хлопців. Ця закономірність залишається незмінною для всіх типів тренінгів.

У той час як просвітницькі та інформаційні заходи переважно зосереджені в Східній Європі, ініціативи з профілактики на основі навичок, що мають вищий потенціал ефективності порівняно з просвітницькими та інформаційними заходами, більш поширені в Західній і Південній Європі.

Країни-учасниці

У 2024 році в опитуванні ESPAD взяли участь такі країни:

Австрія, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чехія, Данія, Естонія, Фарерські острови, Фінляндія, Франція, Грузія, Німеччина, Греція, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Косово ⁽¹⁾, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Мальта, Молдова, Монако, Чорногорія, Нідерланди, Північна Македонія, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Україна.

Вихідні дані

Дані, які використовуються для створення візуалізацій даних на цій сторінці, можна знайти нижче, а також у нашому [Каталозі даних](#). На цей набір даних поширюється ліцензія *Creative*

Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). Примітка щодо авторства: просимо використовувати «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD)».

- [ESPAD 2024 survey summarised results](#)

Про ESPAD

Європейський проєкт опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD) — це спільна робота незалежних дослідницьких груп із понад 40 європейських країн і найбільший у світі міжнаціональний дослідницький проєкт із вивчення вживання психоактивних речовин серед підлітків. Загальна мета проєкту полягає в багаторазовому зборі порівняльних даних про вживання психоактивних речовин серед 15–16-річних учнів у якомога більшій кількості європейських країн. Агентство Євросоюзу з наркотиків (EUDA) є ключовим партнером проєкту ESPAD.

Більше інформації можна знайти на [вебсайті ESPAD](#).

Про цю публікацію

Рекомендоване цитування: Група ESPAD (2025), *Основні висновки Європейського проєкту опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD) 2024 року*, Агентство Євросоюзу з наркотиків (EUDA), Лісабон.
https://www.euda.europa.eu/publications/data-factsheets/espad-2024-key-findings_en

Ідентифікатори

HTML: TD-01-25-003-UK-Q

ISBN: 978-92-9408-065-3

DOI: 10.2810/0658606

⁽¹⁾ Це визначення не впливає на позиції щодо статусу і відповідає Резолюції РБ ООН 1244/1999 та Висновку Міжнародного суду ООН щодо проголошення незалежності Косова.

Пов'язані ресурси

- [Інформаційна сторінка та результати співпраці ESPAD-EUDA](#)
- [Вебсайт ESPAD \[зовнішній вебсайт\]](#)
- [Портал даних ESPAD \[зовнішній вебсайт\]](#)

This PDF was generated automatically on 7/08/2025 from the web page located at this address:
https://www.euda.europa.eu/publications/data-factsheets/espac-2024-key-findings_uk. Some errors may have occurred during this process. For the authoritative and most recent version, we recommend consulting the web page.